
BULGARİSTAN'IN TÜRKİYE İKİLEMİ - 22 EKİM 2010

Erhan TÜRBEDAR

12.04.2009

TEPAV Dış Politika Analisti

22 Ekim 2010

Son yirmi yıl içinde Türkiye-Bulgaristan ilişkileri, önceki dönemlerle kıyaslanamayacak ölçüde gelişmiş, iyiye doğru gitmiştir. Siyasi, ekonomik ve güvenlik alanlarında birbirine gittikçe yaklaşan iki ülke, son zamanlarda enerji alanında da ortaklık ilişkilerini geliştirmeye niyetindedir. Ne var ki gelecekte Türkiye'nin bir çeşit bölgesel güce dönüşebilme olasılığına endişeyle bakan Bulgar elit, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne (AB) katılım sürecinin desteklenmesi hususunda bir ikilem yaşamaktadır.

1990ların başlarına kadar tek parti tarafından yönetilen Bulgaristanın, kapalı bir toplumdan, demokrasi ve özgürlüklerin mevcut olduğu açık bir topluma dönüşmesinin paralelinde, Ankara ile Sofya arasındaki ilişkilerde de hızlı düzelme yaşanmıştır. Daha önce asimilasyon ve göçe zorlama gibi baskıcı politikalara maruz kalmış Bulgaristanlı Türklerin genel durumuna ilişkin iyileşmelerin, Türkiye'nin Bulgaristanla yaklaşmasında önemli katkısı olmuştur. Sofyanın dış politika alanında Batı ile olan ilişkilerin geliştirilmesine önem atfetmeye başlamış olması da, Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ilişkilerin daha samimi bir zeminde gelişmesine katkı sağlamıştır.

Gelinen noktada, Bulgaristanın NATO üyesi olmasıyla birlikte, iki ülke arasında güvenlik alanında müttefiklik ilişkisi doğmuştur. Ekonomik açıdan değerlendirildiğinde ise, Balkan ülkeleri içinden Bulgaristan Türk işadamları tarafından en çok tercih edilen ikinci ülkedir. Örneğin 2009 yılında Türkiye'nin on Balkan ülkesiyle gerçekleştirdiği toplam dış ticaret içinden Bulgaristanın payı 2,51 milyar dolar ile yüzde 20'nin üzerinde olmuştur. Diğer taraftan, 700 milyon dolar ile Bulgaristan, 2009un sonu itibarıyla Türk sermayesini göreceli olarak daha çok çekebilen bölge ülkelerinden biriydi. Bununla birlikte, 1994-2009 dönemi içinde Balkan ülkelerindeki Türk müteahhitlik projelerinin 8,8 milyar dolar olan toplam değerinin yüzde 14'ü Bulgaristanda üstlenilen projelerde gerçekleşmiştir. Enerji açısından Rusyaya bağımlılığını azaltmaya ve ithal ettiği yakıtların kaynaklarını çeşitlendirmeye çalışan Bulgaristanın son zamanlarda Türkiye ile enerji alanında da bir ortaklık ilişkisi geliştirmeye çalıştığı ortadadır.

Genel olarak Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ilişkiler, hem Ankara hem de Sofyanın yapıcı adımlar atmasıyla gelişim göstermiştir. Ne var ki 5 Temmuz 2009'da gerçekleşen meclis seçiminin ardından Bulgaristanda iş başına gelen Boyko Borisov'un azınlık hükümetiyle birlikte, Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ilişkiler daha kaygan bir zemine doğru sürüklenmeye başlamıştır.

1912-1920 yılları arasında Trakya bölgesinin Türkiyede kalan kısmından göç etmek zorunda kalan Bulgarlar için Türkiye'nin tazminat ödemesi hususu, Borisov döneminde Ankaranın önüne çıkartılan ilk konular arasında bulunmuştur. İşin garip tarafı, bu konuyu gündeme taşıyanlar olaya tek taraflı

bakıp, 1912-1913 yıllarındaki Balkan Savaşlarında Bulgaristanda yüz binlerce Müslümanın uğradığı mezalime karşı kayıtsız kalmaya devam etmektedir.

Borisov döneminde Bulgaristanda Türk karşıtı söylemlerin dozunda da bir artışın olduğu söylenebilir. Hatırlatmak gerekirse, Borisovun lideri olduğu ve GERB kısa adıyla bilinen Bulgaristanın Avrupai Gelişimi İçin Vatandaşlar partisi de, seçimlerde Türk karşıtı bir üslup kullanarak oylarını yükseltme yoluna gitmiştir. Bulgaristanda Türk karşıtı söylemlerin prim yapıyor olması ise, Bulgaristan toplumunun bir kısmında Türklere karşı önyargıların devam ettiğine işaret etmektedir. Bulgaristanlı Türkler Bulgaristan devletini benimsiyor, ülkenin toplumsal ve siyasi hayatına iyice bütünleşmiş olmalarına rağmen, bazı Bulgarlar Türklere ve diğer azınlıklara karşı olumsuz duygular beslemektedir. Bunun paralelinde, Bulgaristandaki Türklerin siyasi gücündeki en ufak iyileşmeler bile Bulgar milliyetçilerini rahatsız etmektedir. Bu yüzden, ağırlıklı olarak Bulgaristanlı Türkleri etrafında toplayan Hak ve Özgürlükler Hareketinin önde gelen bazı isimlerine karşı Borisov hükümetinin yolsuzluk suçlamalarıyla hukuki süreçler başlatmış olması, Bulgar milliyetçilerini sevindirmiş olsa gerek.

Son aylarda Bulgaristanda durup dururken bir başmüftülük krizinin yaratılmış olması da dikkat çekicidir. Bulgaristan yetkilileri, Müslümanların seçtiği başmüftünün yerine, komünizm döneminde ajanlık yapmış Nedim Gencevin atanmasını uygun bulmuştur. Böyle bir hamleyle, Türklerin ve diğer Müslümanların dini yönden daha sıkı bir şekilde kontrol altında tutulması amaçlandığı söylenebilir. Bu arada, somut bir kanıt bulunmuyor olmasına rağmen, Bulgar polisinin zaman zaman ülkedeki Müslümanların İslam adına yapılan terörizm ile bağlantılarını araştırdığı belirtilmelidir. Bu tür uygulamalar ise, ülkedeki Müslümanların Bulgarlar tarafından dini fanatikler olarak algılanmasına sebebiyet vermektedir.

Başmüftülük krizi çerçevesinde olayların daha fazla büyümemesi için, Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu Eylül 2010da sorunun Ankara ile Sofya arasında çözülmesini önermişti. Bu öneri ise bazı Bulgar çevreler tarafından, Türkiye'nin Bulgaristanın içişlerine karıştığına dair kanıt olarak gösterilmeye çalışıldı. Ankaranın Türk azınlığını kullanmak suretiyle, Bulgaristanın içişlerini karıştığına dair yaygın kanaat Bulgaristanda hep var olmuştur. Son iki yılda Bulgaristanda Türk dizililerinin izlenmeye başlanmış olması hususu bile kimi Bulgarlar tarafından, Türkiye'nin kültürel araçlarla Bulgaristan toplumunu etkileme ve yönlendirme girişimi olarak yorumlanmaktadır. İş daha karmaşık hale getiren ise, Türkiye'nin Osmanlı benzeri siyaset izlemeye başlamış olduğuna dair asılsız bir inancın son zamanlarda Bulgaristan halkı arasında yer bulmaya başlamış olmasıdır.

Dış politika konularında pek tecrübeli sayılamayacak olan Bulgaristan Başbakanı Boyko Borisov, bir yandan Türkiye ile ilişkilerin bozulmamasına özen göstermekte, diğer taraftan gelecekte gittikçe güçleneceği öngörülen Türkiye'ye karşı önyargılarla bakmaktadır. Bu önyargıları ise Borisovun Türkiye'ye karşı talihsiz davranışlar ve açıklamalarda bulunmasına neden olabilmektedir. Örneğin, 24 Eylül 2010da New Yorkta Cumhurbaşkanı Abdullah Gülün ev sahipliğinde Türkiye'nin Balkan ülkeleri liderlerine tertiple ettiği akşam yemeğini gösterişli bulan Borisov, Ankaranın bununla Balkan ülkelerine baskın rolünü ve gücünü kanıtlamaya çalıştığını düşünerek, söz konusu yemeği terk etmiştir. Borisovun bu yöndeki davranışı ise Bulgaristan medyasında büyük bir beğeniyle karşılanmıştır. Bu olay da, Türkiye'nin Bulgaristanda iyi bir iç siyaset malzemesi olarak kullanılabildiğini göstermiştir.

Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ilişkilerde güven tazelemek amacıyla, Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan 4 Ekim 2010da Bulgaristana bir günlük ziyarette bulunmuştur (Gerçi Başbakan

Erdoğanın bu ani Bulgaristan ziyareti, Cumhurbaşkanı Abdullah Gülün 11-12 Ekim 2010 tarihleri için önceden planlanan Bulgaristan gezisinin belli olmayan bir tarihe ertelenmesine sebebiyet vermiştir). Başbakan Erdoğanın meslektaşısı Borisovla düzenlendikleri ortak basın açıklamasında karşılıklı dostluk ve işbirliği mesajları verilmiştir. Borisov ayrıca Bulgaristan olarak Türkiyenin ABye üyelik sürecini desteklediğini de söylemiştir. Gerçekte ise Bulgar toplumunun bir kısmının Türkiyenin AB üyeliğine karşı olduğu ortadadır. Örneğin milliyetçi parti VMRO, Türkiyenin AB üyeliğine karşı Bulgaristanda bir referandumun düzenlenmesi maksadıyla şimdiye kadar 330 bin civarında imza toplamış bulunmaktadır. Türklerden nefretini gizlemeyen Ataka ittifakının Türkiyenin AB üyeliği konusundaki görüşleri de çok iyi bilinmektedir. Diğer taraftan, Bulgaristan yetkililerinin de Türkiyenin AB üyeliğine ilişkin bir ikilem içinde oldukları gözlemlenebilmektedir. Çünkü Bulgarların, ister AB içine alınmış, ister de AB dışında bırakılmış bir Türkiyenin gelecekte önemli sayılabilecek bir güç merkezine dönüşebileceği ve Bulgaristan üzerindeki etkinliğini artabileceği endişesini taşıdıkları söylenebilir. Bu yöndeki endişe ise, karşılıklı söylenen bütün güzel sözlere rağmen, Türkiye-Bulgaristan ilişkilerinde bir güven sorunun var olduğuna işaret etmektedir. Oysa her zaman Bulgaristanın dostu olamaya çalışmış olan Türkiye bir gün güçlense bile, Sofyanın gerçek dostlu olarak kalacaktır.

Kaynak/Source: